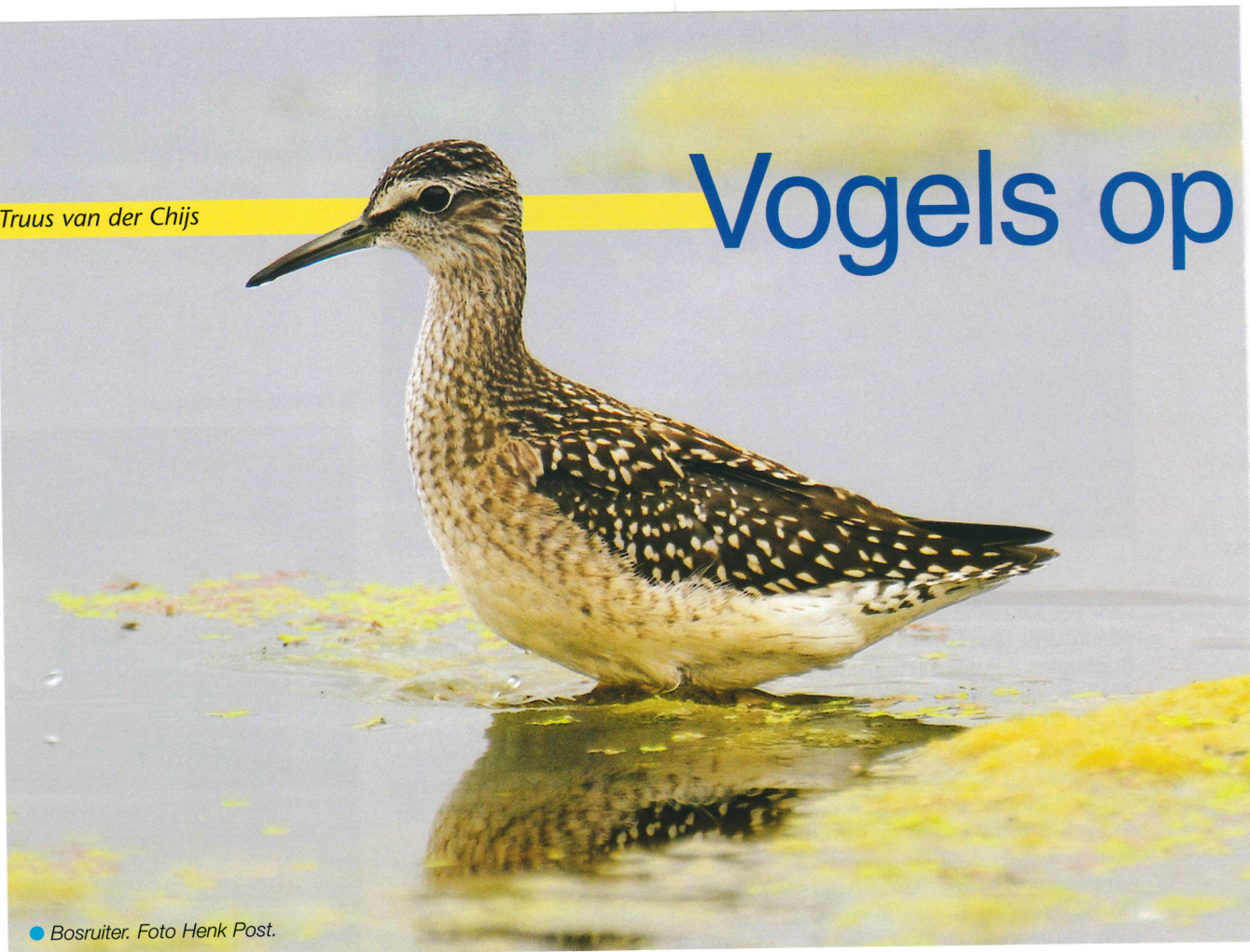

tussen Duin & Dijk

Natuur in Noord-Holland. Jaargang 8 3 ● 2009

● Bosruiter. Foto Henk Post.

Veel bollenboeren in de Kop van Noord-Holland zetten hun bollenpercelen na de oogst onder water om de grond te ontsmetten. Daar komen veel vogels op af. Dit artikel geeft een indruk van de aantallen en de soorten.

Inundatie

In 1982 begon een bollenteler, de heer Van de Berg, met inundatie van een bollenperceel als alternatief voor de gebruikelijke, dure, chemische grondontsmetting. De eerste jaren stonden de telers nog wat sceptisch tegenover deze methode, maar nu is het een gebruikelijke manier. In het hele bollengebied in de Kop van Noord-Holland zijn in 2007 ongeveer 700 ha geïnundeerd. Inundatie vindt plaats tussen het bollen rooien en het opnieuw inplanten van de percelen. De tijd van het jaar waarin het perceel onder water staat is afhankelijk van het geteelde bolgewas. Tulpen bijvoorbeeld bloeien vroeg en lelies laat in het jaar. Bij inundatie wordt een bollenperceel gedurende zes weken onder

water gezet met als doel het bestrijden van een aantal ziektes en onkruiden. Voordat een perceel geïnundeerd wordt, is het geëgaliseerd, terwijl er om het perceel een dijkje aangelegd is. Vervolgens wordt er ongeveer 20 cm water opgepompt. Om voldoende water op het land te houden, wordt er regelmatig bijgepompt. In de bodem van de percelen ontstaat een zuurstofloze situatie, waardoor schadelijke aaltjes, schimmels en onkruiden sterven. Na zes weken stopt men met bijpompen. Als het water bijna weggezakt is, gaat er een cultivator doorheen. Dan komt er lucht bij de bodem en valt het land helemaal droog. Een interessante bijkomstigheid van geïnundeerd bollenland is dat er een milieu ontstaat dat veel

soorten vogels aantrekt, vooral eenden, steltlopers en meeuwen. Volgens onderzoek van de Dienst Ruimte en Groen van de provincie Noord-Holland (1995) is er één week na inundatie in de bovenste laag van de bodem al een grote hoeveelheid biomassa aanwezig, voornamelijk muggenlarven en waterwantsen. Dat verklaart de aantrekkingskracht van de geïnundeerde velden voor vogels, die daar graag van snoepen. De biomassa in het water zelf blijkt veel lager.

Tellingen

In 1995 en 1998 zijn simultaan tellingen uitgevoerd op alle bollenpercelen in de kop van Noord-Holland (Dienst Ruimte en Groen, 1995; Van Beusekom & Brouwer, 1998). In de jaren 2000, 2003, 2004, 2005 en 2006 zijn door leden van vogelwerkgroep Tringa de bollenpercelen in de gemeente Zijpe geteld. De uitkomsten zijn verwerkt in tabel 1. De geïnundeerde oppervlakte verschilt van jaar tot jaar nogal. Daarom kunnen uit

geïnuundeerde bollenpercelen

● Tabel 1. Aantallen watervogels die bij tellingen in de derde decade van augustus van geïnuundeerde bollenpercelen in de gemeente Zijpe zijn geteld, 2000 en 2003 t/m 2006.

Vogelsoort	2000	2003	2004	2005	2006
Blauwe reiger	8	9	3	6	6
Lepelaar				1	
Knobbelzwaan	2	1	7	4	1
Nijlgans	1	1	31		
Bergeend	21	32	33	86	54
Wilde eend	127	290	280	303	37
Krakeend			1	13	
Slobeend	8	48	28	140	5
Smient			1		
Wintertaling	108	21	22	234	
Kuifeend					3
Waterhoen	2			2	
Meerkoet			1	116	
Scholekster	293	5	4	8	21
Kluut				5	2
Bontbekplevier		3	5		
Goudplevier	819	3		351	
Kievit	2216	257	155	1053	182
Steenloper			3	1	
Kanoet	3				
Bonte strandloper		1		35	1
Krombekstrandloper				6	
Kleine strandloper	1		1	3	
Bosruiter	12	9	1		
Witgat	15	7	1		1
Tureluur	5	5	2	2	
Groenpootruiter	10	6	4	11	
Zwarte ruiter	16	3			
Oeverloper	34	20	16	10	10
Grutto	17	50			2
Rosse grutto	4	11	12		4
Wulp	4		3	7	
Regenwulp	1			1	
Watersnip	28	104	6		6
Kemphaan	308	235	32	133	56
Grauwe franjepoot		1	1	1	
Kokmeeuw	1055	578	223	776	201
Stormmeeuw	187	12	909	21	
Zilvermeeuw	132	24	190	77	97
Kleine mantelmeeuw	133	126	8	119	24
Grote mantelmeeuw	20	11	1	14	1
Lachstern*		18			
Visdief		2			

● Tabel 2. Het maximaantal getelde vogels per waarneming per maand, 1987-2007 in de gemeente Zijpe. Bron: waarnemingenarchief van Vogelwerkgroep Tringa.

Vogelsoort	aantal waarnemingen	april	mei	juni	juli	aug	sept	okt	nov
Lepelaar	57		5	4	9	12	35	1	
Krakeend	8		2	6	2	10			
Pijlstaart	5				3	3	1		
Slobeend	36		35	60	4	4	40		
Smient	12		1	1	1	10	20		
Wintertaling	61		90	5	8	155	350	27	
Zomertaling	25		4	3	3	2	1		
Scholekster	18		4	5	58	35	9		
Kluut	95		11	24	65	135	5		
Bontbekplevier	86			2	60	23	280	202	
Kleine plevier	5			2	1	3	1		
Goudplevier	12				200	400	2000		
Kievit	33			31		700	100		
Steenloper	16			1	2	3	5		21
Kanoet	23		1	2	60	5	16		
Bonte strandloper	68			1	5	33	150	368	37
Krombekstrandloper	79		5		6	72	90	15	
Kleine strandloper	86		2		26	36	260	38	
Temmincks strandloper	11				2	2	2		
Bosruiter	102		3	4	7	15	8		
Groenpootruiter	105	11	5	4	7	10	10		
Zwarte ruiter	66	2	1	1	65	33	16	6	
Witgat	63		2	3	6	6	7	4	
Tureluur	53	8	44	45	12	6	2	1	2
Oeverloper	148		3	1	12	21	2		6
Grutto	69		7	51	320	58			
Rosse grutto	71		337	39	20	56	20		
Wulp	6		5			48	9		
Regenwulp	18				11	31			
Watersnip	112		1		5	186	140	30	
Kemphaan	230		30	70	306	250	215		
Grauwe franjepoot	25		1	1	1	2	4		
Dwergmeeuw	7		2	11	1	1	1		
Zwartkopmeeuw	3		1	1	1				
Lachstern*	54			1	17	26			
Grote stern	4			1		10	1		
Visdief	23		4	1	7	10			
Zwarte stern	3			1		16	1		

Lachstern alleen in blok 14-33 Korte Ruigeweg, Korte Belkmerweg, Keinsmerweg polder OT-PV OT Noorder G

deze cijfers geen trends worden afgelezen. Wel blijkt uit tabel 1 dat kievit de meest voorkomende vogels op de geïnuundeerde percelen zijn, gevolgd door respectievelijk kokmeeuw, goudplevier, stormmeeuw en wilde eend.

Waarnemingen uit archief

De waarnemingen van vogels op geïnuundeerde bollenpercelen van de vogelwerkgroep Tringa uit de periode 2-9-1987 tot 2-9-2007, in totaal 2273 stuks, zijn digitaal opgeslagen in een Excel-bestand.

Binnen dit bestand heb ik onderzocht welke vogels in welke periode gebruik maken van geïnuundeerde bollenvelden. Het betreft hier alleen waarnemingen van bollenpercelen uit de gemeente Zijpe. De resultaten van deze analyse staan in tabel 2. ➤

● Lachsterns. Foto: Henk Post.

In de eerste kolom staat het totaal aantal waarnemingen van de vogelsoort tussen 1987 en 2007. In de kolommen maart t/m november staat het maximumaantal getelde

steltlopers. Meeuwen en sterns komen voornamelijk om te rusten, steltlopers en eenden om te foerageren. Als het waterpeil gezakt is komen de kleinere steltlopers en

Bijzonder is het jaarlijks terugkeren van lachsterns die op bepaalde onder water gezette percelen komen slapen.

vogels per waarneming in de betreffende maand. Deze waarnemingen zijn niet systematisch verzameld. Het hing van de waarnemer af wat hij of zij interessant genoeg vond om door te geven aan het waarnemingenarchief. De ervaring leert dat algemene soorten zoals wilde eenden, kokmeeuw, stormmeeuw, zilvermeeuw en kleine mantelmeeuw door veel vogelaars minder interessant gevonden worden en niet worden doorgegeven. Daarom zijn die niet in de tabel opgenomen. Dat geldt ook voor soorten die geen rechtstreekse binding hebben met dit soort biotoop, zoals zangvogels en roofvogels en voor zeldzaamheden, omdat de waarneming daarvan te veel aan toeval onderhevig is. De eerste vogels die verschijnen, als het water nog vrij hoog staat, zijn: eenden, meeuwen en grotere

strandlopers aan bod. Als het water weggelopen is en de grond nog wat drassig is zie je vaak nog kleine plevieren en strandlopers de laatste insecten oppikken. Het is niet voorspelbaar waar en wanneer bollenpercelen geïnundeerd zijn. Dus als je vogels wilt zien, moet je gewoon het bollengebied tussen Petten en Den Helder afzoeken.

Zeldzaamheden

Bijzonder is het jaarlijks terugkeren van lachsterns die op bepaalde onder water gezette percelen komen slapen. Zij worden gezien in juli en augustus in de ochtend en tegen de avond. Er zijn alleen waarnemingen gemeld van lachsterns in atlasblok 14-33. Dit is de omgeving van Korte Ruigeweg, Korte Belkmerweg en Keinsmerweg. Regelmatig blijkt dat de geïnun-

deerde percelen ook aantrekkingskracht uitoefenen op dwaalgasten en andere zeldzaamheden. Vrijwel jaarlijks zijn gestreepte strandlopers, poelruiters en grauwe franjepoten te bewonderen. Daarnaast zijn kleine zilverreiger, steltkluut, steltstrandloper, blonde ruiters, grote franjepoot, zwartkopmeeuw en reuzenster allemaal minstens één keer op ondergelopen bollenvelden vastgesteld. Najaar 2008 kwam daar nog een steppevorkstaartplevier bij. Kortom: het is altijd de moeite waard in de loop van de zomer de onder water gezette bollenpercelen in de Kop van Noord-Holland af te speuren, de aanwezige vogels te tellen en je waarnemingen door te geven.

Truus van der Chijs
G.vander.Chijs@quicknet.nl

Literatuur

- DIENST RUIMTE EN GROEN, Provincie Noord-Holland, 1995. Vogels op geïnundeerd bollenland. Een ecologisch onderzoek naar soorten, aantallen en gedrag. Afdeling Onderzoek en Informatie.
- BEUSEKOM, R.F.J. van & R. BROUWER, 1998. Simultaantelling op geïnundeerde bollenvelden. De Graspieper 18 (1): 57-60.